

כָּל לַיְלָה עוֹלָיִם / נורית זרחי

כָּל לַיְלָה עוֹלָיִם מְמַצוּלוֹת הַיָּם
סוּסִים פְּרָאִים
לְרַעוֹת בְּעֵנָנִים
וְעוֹלָיִם עַל גַּבֵּם יְלָדִים כְּחָלִים
וְלֹא עוֹלָה עַל גַּבֵּם אָנִי.

סוּסִים פְּרָאִים
קָחוּ גַם אוֹתִי אֶתְכֶם לְמַעַלָּה
שָׂאוּכַל לְהַשְׁתַּחֲוֶה כָּחַל בְּלִבָּנָה
אָבֵל הֵם לֹא לְקָחוּ אוֹתִי אֶתֶם
מִפְּנֵי שָׂאֲנִי תַמִּיד לְבָנָה.

אָבֵל הַלַּיְלָה מָה עָשִׂיתִי?
נִחַבְּאֵתִי לְאַחַד מֵאַחֲרֵי הַגַּב,
וּכְשֶׁהֵם עָלוּ מִן הַמְּצוּלוֹת לְמַעַלָּה
נִתְלִיתִי אָנִי לוֹ בְּזַנְבִּי.

סוּסִים פְּרָאִים, קָחוּ גַם אוֹתִי אֶתְכֶם!
וְהֵם גָּלוּ אוֹתִי וְדָאִי
וְהֵם צָחֲקוּ לִי, וְגַם הַכוֹכְבִּים וְהַעֲנָנִים
כִּי הֵייתִי בְּשָׁמַיִם לְבָנָה כְּמוֹ טְלָאִי.

טוֹב, אֲמַרְתִּי וְנִגְשַׁתִּי לְרֹדֶת
טוֹב, תִּזְרַתִּי וְלֹא הִסְפַּקְתִּי לְהִסֵּב אֶת פְּנֵי
וְהֵם עָמְדוּ וְהִבִּיטוּ בִּי לְרֹאוֹת
אִיךָ מְרַפְּרָפִים פְּרָפְרִים בְּעֵינַי.

וּפְתָאֵם רְאִיתִי שֶׁהֵם חֲדָלִים לְצַחֵק
וְאוֹמְרִים, הַסּוּסִים הַפְּרָאִים: אַחֲרֵי הַפֶּל
אוֹלֵי הִיא מִתְאַיְמָה בְּאֵיזָה אֶפֶן
לְפַחֲוֹת הַבְּכִי שְׁלָה כָּחַל.

מתוך אלף מרכבות
מאת נורית זרחי
ציירה רות צרפתי
ספרית פועלים 1979

תָּרַם / עוזי בן-כנען

לֹא זוֹכֵר לְמָה סִפַּרְתִּי
וְאָסוּר הָיָה לְסַפֵּר!
פְּתָאֵם, בְּרַח לִי, גְּלִיתִי
מִשֶּׁהוּ לְיֵלֵד אַחֵר.

מִזְמַן, בְּכַתָּה, נִשְׁבַּעְנוּ מְאֹד
שָׁאֵת זֶה לֹא מְסַפְרִים.
חֶזֶק שׁוֹמְרִים אֶת הַסּוּד
וְלֹא מִשְׁתַּפֵּיִם זָרִים!

בְּגַלְל זֶה הֵם לֹא מְדַבְּרִים אֵתִי,
חֲדָשׁ וְחֲצִי, אוֹלֵי.
טְעִיתִי, בְּרַח לִי, וְאַלְהָה
יִשָּׂר, עָשׂוּ תָרַם עָלַי!

כָּל הַזְמַן הֵם לֵיָד
וּבְכָל זֹאת אָנִי לְבָד.
עָצוּב כְּזֶה, רְצִינִי.
עֲכָשׂוּ אֶפְלוּ אָנִי
לֹא רוֹצֶה לְדַבֵּר עִם עֲצָמִי.

מתוך מה שבלב
מאת עוזי בן-כנען
רכגולד 1987

לוֹ הָיָה לִי קַרְנָף / נורית אלטוביה

לוֹ הָיָה לִי קַרְנָף
הֵייתִי שָׁם לוֹ קוֹלֵר וְשִׁרְשֵׁרֶת,
עַל הַקַּרְנָן קוֹשֵׁר לוֹ יְפֵי שֶׁל סָרֵט
וְהוֹלֵךְ אֵתוֹ סְבִיב הַשְּׂכוּנָה
לְטִיּוֹל.

אֲזִי מִכָּל הַבְּתִיִּים הָיוּ מִתְאַסְּפִים
וּבָאִים יְלָדִים סִקְרָנִים,
שׁוֹאֲלִים:

- מֵאֵיפֶה קִבַּלְתָּ?
- וּמָה הוּא אוֹכֵל?
- גַּם אֲנִיחֲנוּ רוֹצִים עִם קַרְנָף לְטִיּוֹל.
- מִסְפִּים לְלִטוּף?
- תִּקְבַּל תִּיֵּאוֹלֵר אוֹ חֲפֵץ אַחֵר
נוֹצֵץ וְיִקָּר.

מִבְּטִיחִים לִי: יוֹתֵר לֹא נִצְחָק,
לֹא נִלְעַג,
לֹא נִגִּיד אֵיזָה יְלָד מוֹזֵר.

אָבֵל אֵין לִי שִׁרְשֵׁרֶת
וְאֵין לִי גַם סָרֵט
וְאֵין לִי קַרְנָף
וְגַם אֵין לִי חֲבֵר
וְאֵף יְלָד אֵינּוּ מִתְעַנֵּן בִּי יוֹתֵר.

מתוך נראלי ונדמלי
מאת נורית אלטוביה
צילמה שי גינות
הוצאה עצמית, 1994

אחרות, בדידות וכמיהה לתחושת השתייכות נוכחות בשלושת השירים, שכולם נמסרים בגוף ראשון מפיו של דובר-ילד. אנשים בוגרים יתקשו להשלים עם הדחייה אל מחויץ לגבולות המעגל החברתי, לא כל שכן ילדים צעירים, המוצאים את עצמם מול מראָה שאיננה מעדנת את מה שהיא משקפת. שירו של **עוזי בן-כנען** (1954–1991) כלול בספר שיריו **מה שבלב**. השירים נכתבו כשהיה בן שמונה, תלמיד כיתה ב שזכה לעידודה של מורתו, תמר פיש-נחשון. השיר **תָּרַם** משמיע את קולו הישיר, האותנטי והלא-מהוקצע של ילד שעבר בשוגג על חוק בלתי כתוב של חברת הילדים. התגובה הקשה, המיידית, היא הרחקה; הדובר-הילד שאינו יכול להתרחק ולחפש לעצמו מעגל חברתי חלופי נדון לעינוי מתמשך: "כָּל הַזְּמַן הֵם לֵיָד / וּבְכָל זֹאת אֲנִי לֹבֵד". את הכעס הוא מפנה כלפי עצמו: "עֲכָשׁוּ אֶפְלוּ אֲנִי / לֹא רוּצָה לְדַבֵּר עִם עֲצָמִי".

נורית זרחי (1941) איננה מפרטת את הסיבה לדחייה החברתית. היא מעבירה את חווית הנידוי למציאות פלאית מטלטלת, שבה כיוון התנועה הוא ממצולות הים מְעֵלָה אל שדה מרעה שבעננים, ומגדירה את ההבדל בין הדוברת לילדים הדוחים אותה באמצעות צבע: "... וְעוֹלָיִם עַל גִּבֹּם יְלָדִים כְּחָלִים / וְלֹא עוֹלָה עַל גִּבֹּם אֲנִי / ... / כִּי הָיִיתִי בְּשָׂמַיִם לְבָנָה כְּמוֹ טְלָאִי". העלבון הוא קולוסאלי, כביר: "וְהֵם צִחְקוּ לִי, וְגַם הַפּוֹכְכִים וְהָעֲנָנִים", פגם האחרות נדון בפומבי והחולשה נסקרת בלא חמלה. גם הדובר בשירה של **נורית אלטוביה** הוא ילד לא אהוד. בייאוש הוא שוגה באשליות על מהפך, ותולה תקווה בהתרחשות פנטסטית שבזכותה יחדל להיות שקוף: "לוֹ הָיָה לִי קֶרֶנֶף". תְּבֵרָה וּחֲבֵרוֹת, שבעבור ילדים רבים הן מובנות מאליהן, אינן אלא משאלת לב לילד הבודד. רק קרנף יאציל עליו תהילה ויפתה חנפנים וקנאים לבקש את קרבתו. גודלו, מהירותו, עוצמתו ותוקפנותו של הקרנף מעידים על עומק ייאושו של הילד, על חולשתו ועל חוסר הערך שלו בעיני עצמו.

נירה לויץ

